

Gazeta Transsilvaniei.

Gazeta are de doi ori adică: Mercuria și Sâmbăta. Fiecare dată pe săptămână, adică: Sâmbăta. Prețul lor este pe unu anu 10 f. m. c., pe diumătate anu 5 f.; ear pentru terri străine 7 f. pe una sem. și pe anul întregu 14 f. m. c. Se prenumera la toate postele imperatcesci, cum și la toti cunoscutii noștri DD. correspondenți. Pentru serie „petit“ se ceru 4 cr. m. c.

Monarchia austriacă.

Officiose.

Nr. 2429/233. 1852.

Insciințiare

pentru darea unu stipendiū transsilvanū Goldbergianū.

După descoperirea inaltului ministeriū de instrucțiune din 24. Jan. a. c. Nr. 661/59, a devenitū vacante unū stipendiū transsilvanū Goldbergianū de una sută doedeci fl. m. c. anual, meritū pentru audiitorii de medicină și chirurgiā la universitatea din Viena. Competitorii acestui stipendiū au a se legitima prin testimoniū prescise despre abilitatea lor la acestū studiū, și anume, cumcă a finitū cu distingere studiile, cerute pentru o cultură mai inaltă. Aforă de aceasta face lipsă a alătura la fiecare petițiune unū reversū; cumcă competitorii, după absolvirea studiilor facultatei își va consănti servițiul seū pentru marele-principat Transilvania, iar in casū contrariū: că va reitōrce primitul stipendiū indereptū. In fine are impărtășitul de ajutoriul acestū in finele fiecărui anū scolasticū a și arăta prin diregatoriā scofare șieși superioare inaintea guvernului transsilvanicū demnitatea de a percepe mai incolo stipendiul, și al și cere.

Tōte petițiunile instructe după formalitatea cerută sunt a se aterne ponă in ultima Aprile a. c. la c. r. guvernemētū militare și civile al Transsilvaniei cu atātū mai virtosū, fiindcă alte mai târzie nu se vorū respecta nici de cătū.

Sibiū. 11. Februaru 1852.

Dela c. r. guvernemētū civile și militare din Transsilvania.

Din Lugoșiu. (Urmare.) A doa cauză! — Ponă cândū fū commissariū regescū in comitatul noștrū D. V. F., mai aveau reii unū respectū — și erau retrași de totū. — După resignarea acestuia — ni se trāmisse de locușinīte al commissariului regescū D. M. R. *) suptū a cărui ocārmuire cincī romāni picarā din diregatoriā **) dintre cari doi mai bine de 5 luni de zile sunt deținūți, forā de a se întrepune cineva pentru luarea cauzei lor inainte. — Tenerul J. N., fostul commissariū de securitate, carele assemene fū suspendat, încă nainte de doe luni se absolvi simpliciter prin doe județiā, și totuși pene in dīoa de asteđiū nu e repusū in diregatoriā sua, unde și așia altā indestulare nu are de a ascepta in contra denunțianților seī.

Cumcă D. R. — lucră, și cum? se vede din următoarele:

a) In contra ordinațiunilor mai nalte vedemū că sea luatū indredneală une ori de a se rumpe, une ori de a nu se primi instanții romānesci nici chiarū cu litere scrise.

b) In dilele trecute, forā de a întreba pe comunitate despre increderea ori ne ncrederea in vre una seaū alta personā, Dnia sua denumi un comitetū (Аудиторы), stātatoriū din 12 membrii ordinari și totū

*) Carele după spunerea unora ar fi romānū de origine. Strebul dīnsului a fostū vestitul R., cu acārui spese sea edificatū biserica cea micā romānā din Lugoșiu. — Ce e acumū? numai scimū.

**) Dintre cari numai unul e accusatū pentru despoituri, ear ceialalți patru se fiā numai forā cale suspinși din diregatoriile lorū.

atātū suplenți, spre a controla pe magistratul comunei Lugoșiane, dintre cei din tītū sunt 5 romāni, și unū grecū, 5 germani și unū magiarū; earā dintre cei din urmă sunt 5 romāni, unū străformatu și 6 germani; pe tīnerul neguțiatoriū D. P. fiindcă e unū naționalistū bunū, unū bărbatū zelosū, unū tīnerū, carele din cauza naționalității suptū gubernul revoluționale fū arestatū și pedepsitū cu bani, nu numai că nu'l denumi de mădulariū ordinariū, ci neci de supliute, spre mirarea multorū.

De ar fi domnitū in lucrarea aceasta vero dreptate, debuia se se respecte impopurāțiunea comunei, căci precum e dīnsului preabine cunoscutū Lugoșin, pe care apa Temișului il desparte in doe părți, adică: in cea romānā, el stā din 1144, și in cea germanā stā din 226 de numeri; — acum se se fie luatū in socotițiā numerul sufletelorū după conscripțiunea cea nouā, din carea se pōte chiarū vedea, că in orașul Lugoșiu, de și nu deplinū trei părți, dar totuși sunt mai multū de doe părți romāni, așia după cugetū potea se se denumiască 8 romāni, 4 germani și 1 evreū.

Acumū de voimū a scārmāna obiectul acesta cu de amārntul, de voimū a subpune crisei fapta aceasta, de voimū a lua in socotițiā și aceia, că Ds'a demāndā, ca protocolul trebilorū și economiei comunale (ce pene acumū se purtā in limba romānā și Essellenția Sa guvernatoarele civile și militare al Banatului B. Koronini, in anul trecutū cu ocașiunea visitării comitatului noștrū, cercetāndū pe magistratul orașenescū, și vedēndū protocolul comunei in limba romānā scrisū cu litere, se imbucurā de această faptā, pe carea aflanduo dreaptā, o și aplicidā) se se pōrte in limba germanā, și numai traducerea se fiā in cea romānā, forā de a ne opinti din tōte puterile spre deslegarea acestei enigme, potēmū vedea, că scopul Ds'iale nu e altul, decātū a inneca ceea, ce prepondera in orașul noștrū și a stārni sānge ren in cei credințioși monarchului; — din care cauzā cetățianii romāni din Lugoșiu, prevedēndū, că comitetul denumitū vrea a predominā peste magistratū, unde scopul acelluia credēmū, ca nu pōte fi altul, decātū a controla pe magistratū in astfel de obiecte, unde se pretindū spese din partea comunei și prevedēndū, că D. sua prin misticā denumire a comitetului nu voesci alta, decātū a nimici atātū maioritatea romānimeī, cātū și a dobori pe judele orașului C. U., a cărui zelū naționale ne e preabine cunoscutū, protestarā serbătoresce in privinția acestei denumiri, esprimānduși durerea purceasă din această nedreptate făcutā romānilorū; și decumva insuși Dnia sua nu va vrea a indrepta aceea, ce insuși a stricatū, cetățienii noștrii vorū sci alla balsamū vindecatoriū și pentru această bōlā; vorū sci ei, că afarā de Lugoșiu mai este încă și Viena, unde vorū urma după s. scripturā, carea ne dīce: „caută și veī afla, bate și ti se va deschide!!! —

Noi nu scimū din ce indemnuri sea urmatū passii acestia, atātā inse scimū, cumcă buna ințellegere in comunā depinde singurū numai dela dreapta māsurrā cu carea se mulțiamescū și unii și alții, pe cândū altăfelii de apucăturī stārnescū numai supparāri și indignāțiuni. —

— In privinția redicării și fundării scolelorū ne aflāmū cam amānatoriū din di in di. — Unii își essū cātē o dată din minti și pe aci s'ar desperā despre susținerea scolelorū, ponā a nu și si eșșitū la viață, și ar relega sortea lorū pe cândū vomū ave bărbaii crescuți bine. Dar unde se crescū bărbaii harnici? Nu cumva prin grādini? Unū Lugoșianū.

ФОИЛЕТОНЫ.

ИНСТРУКЦИЯ ПРОВИСОРИИ

пентрз реглареа репортэрилор де комерциі ши индустриі дн деара де коронь Трансилваніа.

Съвръріе.

(Бршаре.)

§. 57. Дрептэ ачеста есте кзрат персонал ши се пōте практика пшмаї кз врмторіи артиколі ши днхь дн тързгтл; прексм: кз олеї де масліне, тързге, летне де фок, фасоле, знт, пзчось, ове, тазере, піціоці, одет, нене (Фькзге) де скріс, нене де тързрат, ампаре, еаскь, кремені, фрекьдеї, орз тързандіт, пьсат де гръь, краставедї (тързді), овъс, паїе тързандіте, арінде (сарьтвїз), се тьонць де кьнеп, алъне, торон (сърат), фьрче де фьн, пьсат (меїз), шіере, пьстърї (зскаге), каш, лъміне, перзфот ши перреалъ де Франкфьрт, кьрвзшї, вар, ай (зсгьроїз), прьжїтърь де фьрїп, варзь (акрз), кретз (алъ ши колорїт), тьлаїз, кьтїп (ськьрреа),

сътърї де востан (лебенїц), олеї де ин, лінте, флоре де тьїерапъ, мїгдале, фьрїп, кашїте де цевї де піп (шамеле), пзчі, пōме верзі ши зскаге, хьртїз (кз кола), шїтързшї (папрїк, ардеїз), рьшїп (неарь ши алъ), кодорїштї де гьрваче ши шїпоре, растреле (гьреле), папър ши рогожїне де папър, зрез, папї (рошї ши алъ, сьекле тьрате), фьрїп де сьур фїрез, кз саре дн тързнт, пьсіп, кодъ де кал (о плант), карне де порк афьматъ, зсборе, зїтърь, коптърь неарь, лъміне де пзчїось, сьзшї, снагат (кз вьката), сьлїпїе, паїе, спьлъторї де паїе ши де кожь, піне ши цевї де піне, пзтрешїт пентрз папсерї, зїтърь пентрз карь, вбве де брад, вбве, де стрьгьрї, коптърь алъ, вьгьтърїсче, расперелъ, стрьгьрїе, корфе де папър, лемпъне де пзчїось, лімбе (афьмате), пръне, чеапъ ши кз ацъ ресчїгъ.

§. 58. Регьзеторї сьнт тързїнїці не лъпгь вїндереа вькьїлор де вестїнїте ши де лъкрьрї векї.

§. 59. Дерегьторїа есте лъсърчїнатъ а прївергїа, ка пштерзл ачелора сь пз се тьлдіаскь фьрь месьрь, ши ка еї дн прївїнда

артиколілор лор де вьззаре сь стеа пьрзрреа сьнт инспекціне.

Негодізл дн касъ дн касъ.

§. 60. Дн прївїнда negotїзлї дн касъ дн касъ дн де онїте се ва емїте зп статгт деосенїт копрїнзеторїз де тревзїнчїоселе дїсїпсесїзїнї. Деокамдатъ ретън дн лъкраре ordїнїтїзїне де пьлз акьт.

II. ТРЕБЕЛЕ ДЕ ФАБРИКЪ.

§. 61. Фабрїче сьнт ачеле днтрепїндерї индустрїосе, каре, фїнд кь днїт тьлзь тревеле дн тьре, копрїнд оменї тьлїцї, речер зп капїта. днсетпторїш пї кз продьктеле лор сьсцїп зп комерціш льдїт, ацїї не темеїзл прїпрїеї копсесїзїнї аș прїмїт дрептърї де кьзтаре (факьлате де фабрїкь провинціале) маї егїнсе.

§. 62. Фабрїче пōте рьдїва фїзїне, кїар ши преодїї, персоналеш мїлітарї ши семеїле, дакь посед реалїтьдї нешїкьчїосе, пшмаї кь ачесте аș сь'нї пьнз зп пьртьторїш прїпрїеї де фїртъ каре сь пз се дїпз де статгл лор.

§. 63. Ла рьдїкареа фабрїчеї се чере а се докьментат: маїоранїтатеа, вїїаца пентьта-

вите корпъте 11 милионе, каи 3 милионе (пъмаи?), адаогъ каселе ши тоге алте виаале (edificii), металеле дин синал пъшпътелеи, moneда черкълътоге, — тоге богъдия сокотитъ ла ви лок врео 40 ми де милионе (miliarde) ф. т. в. Съ се аръче не ачаестъ старе о контрибуционе де 1%, есе-о сьмъ де 400 милионе ши валета с'аъ дндрептаг.

† Дела Прът 1/13. Февр. Преа съудиџла епископ Епценои Хакман еписе кьтръ консисториа Бьковинеи зрмъ-тогеа скрисиоре:

„Преа опорате Консисториа! Ч. р. шеф ал дькатълзи Бьковинеи, D. барон де Хеннигер дши дескопере кз дата 12. Ноемвр. а. а. Nr. 245, кьмъз Маи. Са преа градиосва постръ Амперьтоге ши Дома виневои ла пьрчедерга Маи. С. дин Черпъзди аши есприма Дсале D. шеф преа длаалта ши тьлцътире.

Финдъз ачаестъ тьлцътире, деспре каре ми дескопере D. шеф ал дьереи, есприматъ де М. С. пентръ деамна ши реверинчоса приимире а М. С. привеште ла преа опоратъл консисториа ши дн комън ла дндрегъл клер дидъзан, ши финдъз еъ маи днколо, спре чеа маи таре а тьеа тьлцъ-тире, преа деплин ть днкредингаиз, кьмъз преа опоратъл консисториа сьвт кондъчереа Преа кьвиошией Сале а венеравилълзи D. архимандрит Бендевски аъ конферит о днсемнавилъ парти днтръ глорификареа приимиреи преа стрълвчитълзи постръ монарх, ть ситм дрегъ ачеаа ситм днтръ пльчере, аши рьспика кьлдароса ми тьлцътире атът преа кьвиошией Сале D. архимандрит, кьт ши челорлаалди DD. ассесори консисториами, адогънд ши ачаеста, ка, атът рекъноштинга D. леи барон де Хеннигер, кьт ши а тьеа пропритъ сь се дн-трепретезе клерълзи дидъзан тие днкрединга. Черпъзди 1/13. Ноемвр. 1821.

Епценои т. п. Ачаестъ скрисиоре приимитъ дн комън кь вькритъ ве о тримотет акъм, ресервандъне днсь вьеле рефлесивни аспра ои пентръ орасивнеа чеа маи де апроне.

Terra românească si Moldavia.

Дн жьрн. Семі-Официале дин Бькрешти читим о пьбликацие дин партиа Ефориеи сколаре, прии кареа се аратъ, кь зрмътореле катедре професорали се афъл ваканте, адикъ: дн колециъл дин Бькрешти катедре де професори ла историа зиверсале дн класеа IV, V, ши VI; де Реторикъ дн класеа а VI. — Дн колециъл дин Крайова: де лимба латинъ дн кл. а IV; де елементеле лимбей фразеде ши де приичипиале лимбей цертмане тог днтр'а IV, прекъм ши де партиаа приимъ а историеи. Асемене ла 13 сколи примаре де прии орашеле жьдеделор, пентръ стъдйале класеи а IV-ле.

Пентръ окъпареа катедрелор дин класеле цимп. дн Бькрешти ши Крайова, каре аъ а се ашеза дела 1. Септемв. а. к., Ефориа а ши ескрисе коньтре; еар пентръ челе примарие се вор да ексамене дн фада метьрилар Ефориеи, дн чепъндъсе ла 15. Август виторий. Чеи че вор дорі а окъпа врео катедръ вор аеа акъм аши инскрисе пьтеле ла ванчелариа Ефориеи.

Пьбликация е свьскрисъ де поъл директор К. Бозианъ кь датъ 11. Февр. а. к.

Тог днтр'ачел жьрнал сь пьбликъ, кь ворниъл де

полидие Иоан Отетелишан е рьдикат ла ранг де логосът ал кредингеи; ши Ага Ал. Палаиано асемене.

Бьлетинъл маи кьспринде о пьбликацие дн привинга вьндерии правълзи де пьшкъ, а кьреи кьспринс ва интереса пьбликъл перьдетореск. Де ачеа о ши днпъртъшим дн зрмъ-товареле:

„Де ши прии пьбликация департаментълзи Nr. 5006, овътитъ прии Бьлетинъл официал Nr. 45, дин анъл днчетат 1851, с'а фькьт кьпоскьт тьтълор спекъланцилар поприреа импортърии правълзи де пьшкъ дн принципат ши осънда ла каре сьнт сьпъши атът вьелитории, кьт ши днгоьдъитории сьлжъаши аи тайничилор стръкъръри че с'ар днтъшпа а се зрма прии гранига че ле есте днкредингатъ а о пьзи, кьчи дндрестълареа пьбликълзи ши а партикъларилор кь ачест материал, аре а ои дин чел фаврикат де стат дн фаврика са; днсь акъм венинд дн старе ачаестъ фаврикъ а пьтџа дн-деплии ши мичиле тревъинде партикъларе, ши черъндъсе дн-палтъ деслегаре де ла М. Са Водъ деспре кипъл кьм аре а се зрма вьъзареа ачестъи прав дн витор, атът аичи дн капиталъ, еар маи кь сьмът пе ла жьдеде, днълдимеа Са а вине воит а поръачи челе зрмътоге, прекъм се веде дин адреса ч. секретариат ал статълзи че а приимит департаментъл сьнт Nr. 246:

„1. Днтрареа дн принципат а ервей де пьшкъ есте зъ „тогъл попригъ, ши вьъзареа еи прии ораше се зрмеаъ „де кьтре сьпънпире пьмаи, дн Бькрешти де кьтре ви „амплойат ал департаментълзи остъшеск, ши прии жьдеде „де кьтре ви амплойат ал кьрмътиреи.

„2. Ва днкъноштинга департаментълзи остъшеск кь- „тъдймеа пропорционатъ че ва тревъи ла фие каре жьдед, „пе о време де доъ лъи.

„3. Кьрмъиторъла ва пьстра еарва де пьшкъ днтр'ан „лок сивар, днъндъсе амплойатълзи сьъ спре вьъзаре дн „кьтъдйми мичи.

„4. Ници знеи персоне нз се ва пьтџа вине де кьт „пъпъ ла доъ ока, ши тог'авна кь билет де авторизаgie, „дн Бькрешти де ла полидие; еар дн челелалте ораше де „ла кьрмътире. Ачеле билете де авторизаgie се вор пьстра „де амплойатъла вьъзътор, ши се ва динџа дн прескъртаре „ви рецистръ де зюа, пьтеле ши кьтъдймеа де прав словозитъ.

„5. Предъл окалеи ва фие де леи доезечи ши дои, дин „карйи оптспрезече се вор да дн каса милидиеи, ши патръ леи, „зъла спре днкъншоилареа кьлтъелилор транспортълзи прии „жьдеде, ши треи пе сьмаа вьъзъторълзи.“

— — Кьлкътории ачешти дналте поръачи се вор педенци дьпъ тогъ аспримеа лецилар. ш. а. Сьвскрис днр. деп. D. Ioanidi. Nr. 863, анъл 1852. Ian. 25.

Іашии. Прии ви днкънциър таре (?) не вені ла тьпъ примъл Nr. дин „Фобиа содйетъдйи де Медичи ши Натъришти дин Пр. Молдовеи.“ Репъвиареа знеи асфелиз де Фои меритъ лъареа аминте атът а литерацилар скрътатори аи натърей, кьт ши а Медичилор, економилор ши маи днтъйъ а перьдеторилор, карйи тревъие сь се днтересъаъ де датъриле че ле анпрошете ачаеста Фобиа. Еатъ ачи днсъиладареа дин Nrъл прим:

„Сьв титъла сьъ арътат содйетатеа ва скьоте ла лъминъ ачаестъ Фобиа а кьрвџа динтире ва фие нз пьмаи де а фаче кьпоскьт пьбликълзи лъкръриле сале, дар тог'одатъ ши де а

тръ лъкръриле фавричей се афъл скътите де дн-кортилареа милитаре.

§. 76. Тог фаврикантъла аре факълтате а вине фаврикагеле сале атът дн фаврикъ, кьт ши дн осевитъ волтъ де вьъзаре, знде воле-сче, нз грое аъ нз тьрзиг, ши а рьдика ори знде депозъри, каре дрегът аре тьриъ днпър-тътъ пентръ тоге църеле де коронъ дин им-периял Австрией.

§. 77. Проприетарилор де фаврикъ ле есте Үертат а се днтръни кь комунациони пьбличи ши секретъи, апои а пьрта ч. р. акъилъ дн сй-цил ши дн фиртъ ши титъла де „ч. р. прив. фаврикъ провинциале“

§. 78. Дн копчесивниле де фаврикъ п'аре лок градъационеа.

(Ва зрма.)

ГРЪМЪДИРЕА АЗРЪЛЪИ.

Дн мнжлокъл сьръчиеи кареа педитимп-нъ пе тог пашъл, сь маи воръим ши деспре гръмъдиреа азрълъи. Че маи контраст! Читъторий вор фие днделес, кь маи пайнто

де а ени Каиена дн модъ, ка лок де робъи, ера пьмитъ Калифорниа дн тоге пиаделе Ес-ропей ши але Америкей, ка деаръ знде кре-пше азръла не дръмъри. Ачеа Калифорниъ, деаръ маи пьстгъ ши пьлъ дн ани дин зрмъ ка пердътъ дн дешертъриле Америкей днш кьштитгъ релъне таре прии дескопериереа звор локъри азросе де минъне, локъри, пе знде а-нъчи пьмаи сапа ми лопата ши пьзтъла де азр есте гата. Че маи деаръ феричигъ, ва зиче чинева. Феричигъ ши нз преа; кьчи dominnd дн трънса о линсъ маи тоталъ де алте про-дъкте пьтригоге, колонистий сьнт сйлидй а пьне ла под че каптъ ла ватъ, адикъ аши да тог азръл пе продъкте тревъинчосе ла дине-реа виедъей, пе каре ле кьмпъръ дела спекъ-ланци ши коръвиеръ кь предъри неазъит де пь-пърате. Чи кь тоге ачестеа дестъла атъта, кь дин Калифорниа се скьоте азр тьлат прессте тогъ днкънзиреа. Бий фькъръ о сокотвалъ априосимативъ ши афларъ, кь пьмаи дн де-кьрвъл анълзи тр. 1851 с'аъ скос дин минеле ши вьиле Калифорнией азр кьрат дн преу де 150 милионе ф. т. в.; кьнд дин контръ Ръсиа дн ачелаш ан аџа скьосе дин тогъи мьрди сьъ азр де 40 милионе ф. т. в. Дн Австралиа (а

чинеа партиа а лъмел) днкъ се кьлтивъ ми-пеле де азр, кьчи аколо сьнт пьпъ акъм пре-сте 3500 mine, ши тогъши аџа с'аъ скос пе ви ан азр де 10 милионе ф. т. в. Брасилиа (им-перий) днкъ аре азр тьлат. — Ши знде се скьрже атъта пьтере де азр? Чел маи тьлат се аџче дн Европа, дин каре каръс ел аъ ши днченгъ а скьдеа дн валоре, кьт ши а коті пе аръит дин пиаделе Англией, Францей, Олан-дей. Пьпъ ла че тьсъръ се гръмъдеште аз-ръл дн Европа, се пьоте жьдека маи вьртос дин пиаделе Францей, кареа е линсигъ де mine кь азр; пентръ кь де ексемпълз дн Франца пьпъ ла 1848 аџа се вьтџа галвини дн преу ка де 5 милионе ф. т. в.; чй де ла 1848 сьма креште сьринд. Ашеа ла 1848 се тинъриръ дн Франца галвини де 15 милионе, дн а. 1849 де 20 милионе, дн 1850 де 45 милионе, іар дн а. 1851 токма де 100 ми маи вине де милио-не ф. т. в. —

Дн Америка се гръмъдеште днкъ ши маи тьлат азр пьоте днтреит пе атъта пе кьт се стръкоръ дн Европа.

Че ва зрма дин ачаестъ днмъдиреа а ме-талълзи повил? Ва зрма ва предъриле тьтъ-пор лъкрърилор сь се палцъ.

